

Design a nástroje veřejných politik

VPLn4513 Tvorba a implementace VP

Josef Horňáček

- Celek - společenský systém složený ze subsystémů (kulturní právní, ekonomický a politický).
- Politický subsystém zahrnuje mezinárodní, národní a společenské aktéry a instituce působící přímo nebo nepřímo v politické oblasti.
- Koncept je založen na pozorování zájmových/nátlakových skupin, parlamentních výborů a vládních agentur v USA (železný trojúhelník), které se střetávají a spolupracují v řešení legislativních a regulativních opatřeních.
- Vznik politické sítě.

Politický subsystém

- Koordinační úsilí (identifikace problémů, formulace cílů, návrh variant, výběr optimální varianty, implementace)
- Vynalézání řešení
- Kolektivní aktéři
- Stát, trh, občanský sektor
- Reflexivita, zpětná vazba, sebekorigující systémy
- Příklady: G.I.Bill, EEO, Right to Buy
- Nevyhovující postupy (pokus/omyl, ad/hoc, politický trik)

Policy design/design veřejných politik

- Tradiční způsoby řešení jsou stále méně účinné
- Tržně orientované reformy
- New public management
- Governance: ovládání systémů a procesů (ne lidí a jejich rodin).
- Strategie, inovace a kreativita (innovation labs, policy hubs, experimental labs, community planning).
- Zapojení klientů a uživatelů do procesu designu
- Nové typy intervencí založených na efektivitě a snadné implementaci (např. reforma psychiatrické péče).

Policy design v praxi

- Kapitalismus: Tržně orientovaná ekonomika a zároveň systém produkce a směny. Výrobní prostředky/kapitál jsou soustředěny v rukou relativně malého zlomku populace. Soukromé vlastnictví výrobních prostředků.
- Liberalismus: uznání přednostního postavení jednotlivce ve společnosti. Jedinci jsou přiznána nezcizitelná práva, včetně práva na vlastnictví a možnosti uzavírat soukromé smlouvy. Stát má reziduální postavení.
- Demokracie: systém politického rozhodování zahrnující strukturovaný každodenní kontroly státu prostřednictvím pravidelně volených orgánů. Vláda je odpovědná parlamentu na základě výsledků voleb.

Politicko ekonomický kontext

METAINSTITUCE

- Organizované společenské skupiny vystupují jako aktéři veřejné politiky a soutěží s jinými aktéry.
- Mnohonásobná závislost ve vztahu aktérů a státu i aktérů mezi sebou. Problém politické autonomie a politické kapacity, rozsáhlá autonomie může snižovat kapacitu politiky řešit společenské problémy. „Embedded autonomy“.
- Silní organizovaní aktéři mohou efektivněji vyjednávat, aniž by museli klást nerealistické požadavky v zájmu vlastní existence.

Politicko ekonomické struktury a veřejná politika

Volení političtí představitelé
Úředníci/byrokracie
Politické strany
Nátlakové skupiny
Think tanky a výzkumné organizace
Masové sdělovací prostředky
Akademičtí experti a konzultanti

Aktéři VP

- Politický design je těsně asociován s nástroji VP.
- Identifikace nástrojů vzhledem k cílům VP, vlastním přednostem a omezením, kulturním podmínkám a organizačnímu prostředí.
- Decentralizace, deregulace, privatizace, tržní segmentace, globalizace, nové informační technologie.
- Nutnost kombinace nástrojů VP (policy packages, policy mix, portfolio).
- Delegace politických kompetencí na experty: zdroj konfuzí mezi aktéry.
- Expertiza vs. vyjednávání mezi aktéry.

Nástroje veřejné politiky

- Definice nástrojů VP: metody, jejichž prostřednictvím vlády usilují o dosažení politických cílů.
- Mezinárodní organizace (EU, ILO, OSN)
- Národní vláda a její agentury (kompetenční zákon)
- Kraje
- Statutární města (a jejich městské části)
- Obce (obce 3. stupně)

Implementace nástrojů VP

- Dotace
- Garance (půček)
- Smluvní kontrakty
- Granty
- Ekonomické regulace
- Sociální služby
- Pojištění (např. zdravotní a důchodové)
- Daně (a daňová osvobození)
- Vouchery

Typy nástrojů VP (1)

- Povaha aktivit (přímá finanční podpora, poskytování zboží a služeb, právní ochrana, restrikce a sankce)
- Struktura poskytování služeb (delivery service) přímá (vláda a její agentury) a nepřímá (NGOs)
- Stupeň centralizace služeb (např. MPSV – ÚP ČR – KRP ÚP – KOP ÚP).
- Stupeň (automatické) nárokovosti (např. příspěvek na bydlení) nebo způsobilosti k čerpání

Typy nástrojů VP (2)

- Legislativní a právní nástroje (zákony, vyhlášky, úřední nařízení, soudní praxe)
- Přímá podpora dodávkou služeb nebo zboží
- Finance (finanční transfery, vládní granty, kontrakty, kompenzace a refundace nákladů, operace na finančním trhu)
- Daně
- Ekonomická opatření (daně, přímé podpory např. v zemědělství)
- Přesvědčování (kampaně, bonusy, incentivy, poskytování licencí, mediace)

Typy nástrojů VP (3)

- Dotazy a náměty?

Děkuji za pozornost
